

Infrastructura precară și alte probleme ale Centrului de Medicină Legală

Infrastructura precară și alte probleme ale Centrului de Medicină Legală

Diana Mazniuc

Consilieră juridică, Promo-LEX

Vasile Cazacu

Psihiatru, expert judiciar

www.promolex.md

Serviciul de psihiatrie medico-legală din Republica Moldova a fost înființat în anul 1949 și reprezintă o parte crucială a sistemului judiciar. Acest serviciu a fost creat cu o dedicare specială și eforturi considerabile, dat fiind rolul său esențial în asigurarea corectitudinii aplicării legii penale, promovând ca justiția să se adreseze doar persoanelor conștiente și direct responsabile pentru acțiunile provocate. Evaluarea stării mentale este un element esențial în procesul de aplicare a legii penale, urmând o regulă stabilită și valabilă timp de secole – unul care va fi nebun și va ucide, nu va fi pedepsit, fiindcă pedeapsa de a fi nebun îi ajunge [\[1\]](#).

Privind retrospectiv, trebuie să centralizăm și eforturile de constituire a medicinii psihiatrice în Republica Moldova,

asimilată ca specialitate de vârf în jurul căreia au gravitat notorietăți și investiții intelectuale majore pentru îngrijirea suferindului mental care, în prezent, este netratat la solemnitatea solicitată.

Conceptualizarea medicinei psihiatrice a precedat și dezvoltarea psihiatriei medico-legale, care a urmat un curs cu însemnătate pentru Republica Moldova – experți din Rusia țaristă au studiat și au realizat schimburi de experiență în Franța și Germania, aducând cele mai progresiste metode de tratament și implementându-le în Spitalul de Psihiatrie cu colonie agricolă construit în anul 1895 pe teritoriul actual al Republicii Moldova. Acești psihiatri au adoptat metodele din țările progresiste, care au tratat bolile psihice ca entități medicale și nu ca blesteme, dezvoltând un sistem de sănătate mentală de care se face uz și în prezent. Alexandru Bernardazzi a contribuit la dezvoltarea infrastructurii Spitalului, iar această moștenire culturală, dăinuie, prezentându-se ca utilă și în prezent. Este necesar de menționat faptul că este imposibil de studiat activitatea expertală a psihiatriei judiciare în perioada interbelică, din motive independente de expert, și anume, lipsa, cu desăvârșire, a arhivelor specializate din perioada respectivă. Perioada de instituire a serviciului de Expertiză psihiatrico-legală se conturează în anul 1949, când psihiatrii experți din Sankt Petersburg au fost invitați să dezvolte și să consolideze domeniul psihiatriei la nivel de Republică, încorporată în fosta URSS.

Serviciul de psihiatrie medico-legală din Republica Moldova a fost, întotdeauna, parte a Spitalului Clinic de Psihiatrie, dar în anul 2017, acesta a suferit o reformă semnificativă, fiind transferat sub diriguirea Centrului de Medicină Legală. Această mutare a fost neașteptată, deoarece Centrul de Medicină Legală se ocupă, în principal, de domenii legate de biologie, genetică, histologie, nefiind apropiat sectorului psihologiei și al psihiatriei. Această fuziune a două domenii medicale cu abordări și rigori distincte pare să afecteze serviciul de psihiatrie medico-legală, care nu poate fi redus la standardele medicinei biologice, fapt care poate pune în pericol capacitatea serviciului de a furniza evaluări corecte ale sănătății mentale a persoanelor supuse expertizării.

Transferul serviciului de psihiatrie medico-legală în cadrul Centrului de Medicină Legală în anul 2017 a fost o **decizie îndrăzneță, dar insuficient documentată**. Lipsa unui act normativ clar de transfer și omisiunea de a recunoaște autonomia specialităților medicale au creat probleme majore. Cu toate că s-a discutat posibilitatea de a crea o funcție de vice-director specializat în psihologie și psihiatrie judiciară în cadrul Centrului de Medicină Legală, această propunere a rămas nerealizată, lăsând Ministerul Sănătății să treneze medierea celor două sisteme de expertiză, ambele valoroase și esențiale pentru buna aplicare a legii și protejarea, mediată, a Drepturilor Omului. Mai mult ca atât, în anul 2021 în detrimentul dezvoltării, din inițiativa administrației și fără avizul Consiliului Administrativ al Centrului de Medicină Legală, serviciul de expertiză

psihiatrică-legală, ca entitate consolidată la nivel național, care a activat prodigios, în decurs de 70 ani, a fost desființat prin modificarea, în condiții obscure, a organigramei, în lipsa Ministrului Sănătății cu crearea a două subdiviziuni cu cadre în număr insuficient– la Bălți și la Chișinău, care activează separate, fără o coordonare în vederea aplicării modelul de „practică unică de bună funcționare”. În mod evident, această situație viciază activitatea experților judiciari din domeniul psihiatriei și psihologiei judiciare.

Un alt aspect alarmant se prezintă ca pierderea clădirilor istorice de serviciul de psihiatrie medico-legală în urma transferului din cadrul Spitalului Clinic de Psihiatrie la Centrul de Medicină Legală. Astăzi, serviciul activează în condiții precare în spațiile închiriate de Centrul de Medicină Legală de la Spitalul Clinic de Psihiatrie pentru a-și desfășura activitățile. Această situație infrastructurală neconformă afectează, atât persoanele care accesează

serviciul, (în special beneficiarii din contingentul de victime cu vârstă minoră și persoanele cu nevoi speciale), cât și condițiile fizice improprii de efectuării expertizelor. Este evident că eforturile istorice și investițiile în dezvoltarea psihiatriei și a psihologiei judiciare sunt acum subminate de lipsa înțelegerii și recunoașterii domeniului ca entitate autonomă, regină în propriul regat.

În plus, această abordare pune în pericol unicul actor al justiției care furnizează informații esențiale despre latura

subiectivă a infracțiunii. Serviciul de psihiatrie medico-legală oferă justiției răspunsuri privind responsabilitatea infractorului și stabilește dacă există o boală mintală sau o simulare a acesteia. Cu toate că se speră ca inteligența artificială ar putea înlocui profesioniștii umani pentru expertizarea sănătății mintale, această perspectivă nu este încă realizabilă, dată fiind imposibilitatea creării unui algoritm computerizat de analiză a spectrului psihic-uman.

Adițional, autoritățile subestimează, frecvent, importanța expertizei profesioniste a experților din serviciul de psihiatrie medico-legală, compensându-i sub nivelul minim necesar pentru supraviețuire și fără a ține cont de cerințele actuale de trai. Astfel, experții cu zece ani de studii și experiență, primesc remunerații egale cu 7000-8000 de lei, cu o creștere „spectaculoasă” – 14 000 de lei, în cazul acumulării unui stagiu de 20-33 ani de activitate, neîntreruptă, în condiții nocive, cu un contingent deosebit de periculos, în contact direct cu maladii infecțioase de risc înalt (VIC, HIV-SIDA, TBC) și cu riscuri profesionale ne mai întâlnite în alte domenii.

În trecut, serviciul avea 14 experți cu acoperire națională, dar din cauza condițiilor defectuoase de lucru, în prezent, doar 5 experți activează în Chișinău; iar 2 la Bălți (dintre care unul este specialist în psihologia judiciară). Este demn de menționat că unicul expert judiciar psiholog din serviciul de psihiatrie medico-legală din secția (trunchiată) Chișinău, după mulți ani de activitate în cadrul serviciului, a demisionat acum 3 ani, din cauza remunerației nesatisfăcătoare – 3000 de lei – și și-a deschis un birou privat pentru a oferi servicii de expertizare.

Deși au fost organizate recrutări de personal pentru a acoperi nevoile serviciului, candidații au fost dezamăgiți de condițiile de muncă și de remunerația oferită. Pentru a evita colapsul funcțional al sistemului de justiție, la propunerea lui Vasile Cazacu s-a decis să se accepte, în calitate de soluție temporară: includerea în comisiile de expertizare a psihologilor din birourile private, recunoscând importanța combinării psihologiei și a psihiatriei judiciare în evaluarea sănătății mintale.

Cu o altă notă de obiecție în privința modului în care este dotat serviciul se arată – expertiza realizată de serviciul de psihiatrie medico-legală este plătită cu sume mult mai mici comparativ cu expertizele realizate de psihologi din birourile private. În timp ce expertiza realizată sub supravegherea unui expert al instituției publice este taxată cu 1068 lei, expertizele efectuate de psihologi din birourile private, pot fi remunerate în funcție de complexitate, cu sume cuprinse între 5000 și 25 000 de lei.

Toate aceste aspecte evidențiază o problemă semnificativă: **conservarea condițiilor precare de muncă și a remunerației insuficiente determină riscul de migrație** a instrumentelor de probă ale justiției din sectorul public spre cel privat. Acest lucru arată ineficacitatea legislatorului și a executivului în evaluarea și susținerea resurselor proprii pentru funcționarea statului. Este inacceptabil ca instrumentele utilizate pentru investigarea criminalității să-și caute, individual, soluții

pentru funcționare și mentenanță. Statului îi revine obligația de a menține un sistem funcțional, neafectat de sincope, care să susțină și să protejeze membrii comunității de ilegalități și de abuzuri.

În plus, serviciul de psihiatrie medico-legală se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește procesul de realizare a expertizelor. De multe ori, ordonatorii nu comunică în mod constructiv cu persoana care urmează a fi evaluată. Aceștia nu explică persoanei suspectate că ar fi suferit din urma unei boli mintale, tipul și scopul evaluării, nu oferă detalii despre procedurile de examinare, nu obțin acordul cu privire la purcederea expertizării. Astfel, atunci când persoana ajunge la sediul serviciului de psihiatrie medico-legală, poate să refuză să fie supusă evaluării, iar acest refuz este înregistrat de către experți și tratat ca indisponibilitatea de a continua procesul de evaluare. Este important de menționat că experții nu au posibilitatea și nici dreptul de a folosi constrângerea asupra persoanei evaluate. O abordare exclusiv centrată pe obținerea informațiilor pentru anchetă penală ar transforma procesul medical într-un act inuman și degradant, contrar prevederilor art. 3 al Convenției pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale.

De asemenea, rodul muncii experților serviciului psihiatriei medico-legale este compromis și de instanță, care deși recepționează concluzii extinse, explicite în privința existenței unui discernământ diminuat a persoanei, care nu exclude răspunderea penală, omit a se referi în sentințele pe care le emit asupra aplicării recomandărilor terapeutice în mediul carceral, sugerate de către expert.

Astfel, obținând condamnarea, persoana care suferă de retardare, psihopatie sau epilepsie, ajunge în sistemul penitenciar fără o prescripție de urmat, care i-ar decompensa starea de sănătate. Problematika se accentuează și pe fundalul inexistenței unor servicii conforme în instituțiile penitenciare care ar întreține și ar salva sănătatea mintală a

deținuților. Cu titlu de probare a gravității omisiunilor se exemplifică: ajuns în mediul carceral o persoană suferindă din urma psihopatiei abuzează o persoană suferindă din urma retardului mintal, instaurând, astfel, subcultura criminală, abuzurile fizice și sexuale.

Constatările ne permit a concluziona – desconsiderarea serviciului psihiatric medico-legal, umbrirea acestuia și provocarea experților să se decepționeze profesional și să urmeze alternative în dezvoltarea profesională, creează „găuri negre” de criminalitate și destabilizează scopul legislației penale, care fără expertiza factorului uman, se aplică în van.

[\[1\]](#) Pravila lui Matei Basarab

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Promo-LEX

Promovarea democriei și a drepturilor omului

Promo-LEX

Proiect de dezvoltare a democrației și a drepturilor omului

Promo-LEX

Renovarea clădirii și a drepturilor omului

Web